

Jego zainteresowania i publikacje naukowe szły w kierunku introdukcji nowotestamentalnych i krytyki tekstualnej. Zajmował się problematyką listów Pawłowych, wniósł wiele propozycji i rozwiązań do problemu synoptycznego. Naczelne jego dzieło to *Matthäus und Lukas* (1930). Odnaczył się w opracowywaniu historii tekstu greckiego Apokalipsy (monografia w r. 1956). Wiele trudu poniósł w dziedzinie leksykograficznej jako współpracownik od samego początku *Lexikon für Theologie und Kirche*. Położył wielkie zasługi w wydawaniu monografii naukowych wielu swoich doktorzowanych uczniów. Zostawił po sobie wspomnienie wybitnego, pracowitego i oddanego Kościołowi egzegety katolickiego.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

O. SYLWESTER SALLER (1895 — 1976)

22 stycznia 1976 r. zmarł w Jerozolimie o. Sylwester Saller, OFM, senior archeologów palestyńskich.

Urodzony w r. 1895 w Petosky (Michigan, USA), wykładał przez sześć lat w kolegium Teutopolis (Illinois), następnie studiował na Antonianum w Rzymie, by następnie udać się w 1930 r. do Ziemi Świętej, gdzie już pozostał do końca życia. W Jerozolimie prowadził wykłady z archeologii i kierownictwo wykopalisk we Franciszkańskim Studium Biblijnym.

Z jego nazwiskiem łączą się następujące wykopaliska:

- 1) W latach 1933—37 kierował pracami na Górze Nebo, wśród ruin klasztorów w Ras Siyagha, gdzie odkrył resztki sanktuarium z V—VI w., wzniesionego ku czci Mojżesza.
- 2) W latach 1941—42 ukończył badania w sanktuarium św. Jana Chrzciciela w Ain Karim. Znaleziono tam resztki kultu pogańskiego z czasów rzymskich (ceramika herodiańska), potwierdzającego starożytność miejsca oraz przypominającego znany fakt, że cesarz Hadrian prowadził akcję poganizacji wszystkich sanktuariów hebrajskich i chrześcijańskich.
- 3) Wreszcie w 1949 r. badał ruiny wokół tzw. grobu Łazarza na wschodnim stoku Góry Oliwnej, w El-Azariyeh. Miejsce to było zabudowane kościołami od IV w.

O. Saller specjalizował się w ceramice, której był nieprzeciętnym znawcą. Z tej dziedziny pochodzi wiele jego publikacji. Znany jest też jego katalog synagog w Palestynie.

O. Sylwester Saller pozostanie w pamięci obok tych słynnych archeologów Palestyny — już zmarłych, jak Vincent, Albright, Glueck, de Vaux, których badania posunęły znacznie naszą wiedzę o Ziemi Świętej.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

KS. MARIUS RIGHETTI (1882 — 1975)

8 lipca 1975 Pan odwołał do pełni życia, ks. Mariusza Righetti, który chociaż mało znany, to przecież znacząco wpisał się w historię życia liturgicznego. Należał do tej grupy ludzi, którzy na czele z kard. Mercaro zabiegali o rozwój Ruchu Liturgicznego w Italii. Zmarły pracował zawsze na parafii. Był więc przede wszystkim praktykiem, duszpasterzem. Jeszcze 29 czerwca 1975 jako 93-letni starzec udawał się na sprawowanie uroczystej liturgii. (W tym właśnie dniu nieszcześnie upadł, a w kilka dni potem zmarł w szpitalu). Pracował jako duszpasterz wielkomiejski w Genui.

I to chyba należy bardzo mocno podziwiać, że wśród licznych zajęć duszpasterskich umiał znaleźć czas na systematyczne studium, które początkowo dotyczyło muzyki kościelnej (śpiew gregoriański). Opanował również trzy języki obce: angielski, francuski, niemiecki. Po drugiej wojnie światowej jego zainteresowania naukowe skierowały się na studium historii liturgii. Owocem niezwykle żmudnej pracy było 4 tomowe dzieło. Dzieło jego życia *Il Manuale di Storia Liturgica*, którego pierwsze wydanie ukazało się w 1948 r. Pracę tę tłumaczono także na inne języki m. in. na hiszpański. W r. 1956 ukazało się drugie wydanie *Storia Liturgica*. Po wyczerpaniu nakładu autor przygotował III wydanie dołączając postanowienia Vaticanum II. Najnowsze wydanie z 1966 r. *Il Manuale di Storia Liturgica — Commento storico-liturgico alla luce del Concilio Vaticano II*, obejmuje:

- t. 1 Introductione Generale.
- t. 2 L'Anno Ecclesiastico. Il Breviario.
- t. 3 La Messa. L'Eucharistia.
- t. 4 I Sacramenti. I Sacramentali. Indici.

Umiejętność łączenia gruntownej wiedzy z pobożnością i gorliwością duszpasterską sprawiła, że powołano go na członka komisji przygotowującej schemat o liturgii. W czasie Soboru należał do *periti*, a następnie pełnił funkcję konsultora i relatora w Radzie do Wykonania Konstytucji o św. Liturgii.

Pozostanie również prawdą, że nie sposób przystępować do studium historii służby Bożej nie zapoznawszy się z gruntownym, pełnym interesujących szczegółów dziełem zmarłego, którego Pan włączył w koncelebrę Liturgii niebiańskiej.

Poznań

KS. BOGUSŁAW NADOLSKI TChr.

Ks. Jan Kowalski

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO TOWARZYSTWA TEOLOGICZNEGO W KRAKOWIE W ROKU 1975

W roku sprawozdawczym, pięćdziesiątym piątym istnienia Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie, kierował nim Zarząd wybrany na Nadzwyczajnym Walnym Zebraniu w dniu 30 maja 1975 r. w składzie: Ks. Prof. Dr habil. Bolesław Przybyszewski — prezes, Ks. Dr Kazimierz Drzymała SJ — wiceprezes, Ks. Dr Jan Kowalski — sekretarz, Ks. Lic. Mieczysław Piłat SDB — skarbnik i Ks. Dr habil. Antoni Baciński — bibliotekarz.

Zebranie Zwyczajne PTT odbyte w dniu 24. I. 1975 nie mogło udzielić absolutorium ustępującemu Zarządowi ze względu na brak wniosku ze strony Komisji Rewizyjnej, której członkowie w większości dłuższy czas chorowali. Jej przewodniczący Ks. Dr Stanisław Dąbrowski zgłosił wniosek o przedłużenie kadencji Zarządu PTT do 31 maja 1975 r., który zresztą działał w tym samym składzie, jak po Walnym Zebraniu Nadzwyczajnym. Działalność PTT w roku sprawozdawczym odbywała się ściśle według Statutu i obejmowała akcję odczytową na zebraniach zwyczajnych